

КРИТЕРІЇ ВІДБОРУ АВТЕНТИЧНИХ АНГЛОМОВНИХ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ПРОЦЕСІ ЧИТАННЯ

Бирюк О.В.

Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка

Курс України на вступ до Об'єднаної Європи вимагає від вітчизняної вищої освіти забезпечення підготовки конкурентоспроможних висококваліфікованих викладачів іноземної мови (ІМ), здатних навчити учнів виконувати роль культурного посередника між своєю культурою та культурою країн, мова яких вивчається. Відтак, розробка шляхів вирішення проблеми формування у майбутніх учителів соціокультурної компетенції (СКК) є одним із пріоритетних завдань сучасної методики викладання ІМ.

Значну увагу розробці соціокультурного компонента навчання англійської мови приділено в Програмі з англійської мови для I-V курсів університетів / інститутів (Програма ... 2001), згідно з якою процес соціокультурного пізнання організовується відповідно до специфіки кожного року навчання. У нашій статті розглядатиметься проблема формування СКК на III курсі вищого навчального закладу (ВНЗ), вибір якого зумовлений специфікою методологічної основи формування СКК на цьому етапі навчання. Так, протягом двох перших років навчання формування СКК має відбуватися шляхом розширення знань про традиції та стандарти поведінки народів англійськомовних країн (I курс), а також шляхом оволодіння студентами знаннями про історичний, соціальний і культурний аспекти їхнього життя та використання цих знань відповідно до ситуацій спілкування (II курс). Формування СКК на III курсі характеризується суттєво новою організацією процесу соціокультурного пізнання – шляхом критичного соціокультурного аналізу автентичних текстів різних функціональних стилів, а саме прагматичного, газетно-публіцистичного та художнього. Така методологічна основа формування СКК має сприяти процесу активної акультурації студентів. Крім того, застосування розглянутої вище методології формування СКК є необхідною умовою для успішної реалізації цілей та завдань формування СКК на IV та V роках навчання у ВНЗ відповідно до специфіки цих курсів. У межах цієї статті навчальним матеріалом для формування у майбутніх учителів СКК на III році навчання ми розглядаємо англійськомовні публіцистичні тексти (газетно-журнальні статті). Доцільність використання цього текстового матеріалу з метою формування вказаної компетенції обумовлена, на нашу думку, такими чинниками. По-перше, публіцистичні тексти є фрагментом національної культури, який містить інформацію про політичні, економічні та соціокультурні процеси сучасного англійськомовного суспільства та відображає специфіку світогляду, світосприйняття носіїв мови – представників іншої культури. По-друге, ці матеріали є зразком національно-культурної специфіки мовлення суспільства в його соціальних, вікових, професійних, територіальних та культурних характеристиках. По-третє, читання англійськомовних газетно-журнальних статей має природну мотивацію, оскільки поза межами країн, мова яких вивчається, найбільш реальним є опосередкований контакт з автентичними джерелами інформації. Отже, постає проблема раціонального відбору автентичних англійськомовних газетно-журнальних статей як навчального матеріалу для формування СКК.

У методичній літературі проблема відбору текстового матеріалу вирішується по-різному, залежно від характеру текстів та конкретних цілей роботи з ними. Так, виходячи з характеру текстів, дослідники розробили вимоги до навчальних текстів (Є.М.Верещагін і В.Г.Костомаров, Н.К.Грабовський, Є.В.Носонович і Р.П.Мільруд, С.К.Фоломкина, L.Damen, Ch.Nuttall) та критерії або принципи відбору автентичних текстів: наукових (С.О.Китаєва, О.С.Можаяєва), публіцистичних (А.Н.Богомолів, Л.В.Фарисенкова, P.Sanderson), художніх (Л.Н.Дзекиревська

і Є.Ф.Тарасова, Л.М.Жирнова, Н.В.Кулібіна, Т.К.Левіна, Л.П.Смелякова). В аспекті нашої проблеми слід звернути увагу на ті праці, в яких у процесі навчання читання відібраних текстів (навчальних та автентичних) передбачається практичне оволодіння ІМ в тісному зв'язку з культурою відповідного лінгвосоціуму, що знаходить своє відображення у розробці певних критеріїв відбору (Жирнова Л.Н. 1980; Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. 1983; Кулібіна Н.В. 1987; Смелякова Л.П. 1992; Богомолов А.Н. 2000; Damen L. 1987; Nuttall Ch. 1996). Але слід зауважити, що в цих дослідженнях розроблено лише окремі, а не комплексні критерії відбору текстового матеріалу з точки зору його використання для пізнання іншомовної культури в процесі вивчення відповідної ІМ студентами ВНЗ.

Відомо, що характер тексту певною мірою обумовлює вибір тих чи інших вправ та прийомів роботи з ним, спрямованих на реалізацію мети навчання. Саме тому відібрані для читання з метою формування СКК англomовні публіцистичні тексти повинні мати певні ознаки, які за своїм характером сприяють формуванню у майбутніх учителів відповідних соціокультурних знань, навичок і вмінь. Отже, *завданням нашої статті* є визначити критерії відбору автентичних англomовних газетно-журнальних статей як навчального матеріалу для формування СКК при навчанні читання та розглянути саму процедуру відбору текстового матеріалу для формування вказаної компетенції на III році навчання у ВНЗ.

За основу відбору текстів англomовних газетно-журнальних статей для формування СКК ми обрали критерії. Під критеріями відбору ми розуміємо основні ознаки, за допомогою яких якісно та кількісно оцінюється текстовий матеріал з метою використання його чи невикористання як навчального матеріалу відповідно до цілей навчання. Слідом за О.О.Коломіною, ми вважаємо за доцільне віддати перевагу комплексним, тобто методичним критеріям відбору. Комплексний характер цих критеріїв зумовлений специфікою методики як науки, що базується на даних лінгвістики, психології, педагогіки та суміжних наук (Коломінова 1998:62). Критерії відбору текстів, розроблені в методиці, стосуються їх мовної форми, змісту та обсягу. Отже, науковці виділяють відповідно три групи критеріїв відбору іншомовних текстів як навчального матеріалу: мовні критерії, критерії змісту та кількісні критерії.

Визначаючи критерії відбору автентичних англomовних газетно-журнальних статей як навчального матеріалу, ми враховували такі чинники:

1) мету навчання – формування у майбутніх учителів СКК;

2) вид мовленнєвої діяльності, у процесі навчання якого відбувається формування СКК - читання;

3) вимоги Програми з англійської мови для університетів / інститутів (2001): а) щодо рівня сформованості у студентів рецептивних навичок та вмінь читання та б) щодо змісту тематичних блоків соціокультурного характеру;

4) умови організації навчального процесу.

Розкриємо зміст цих чинників та їх вплив на визначення критеріїв відбору англomовних газетно-журнальних статей як навчального матеріалу для формування СКК у процесі їх читання.

Під СКК при навчанні читання іншомовних газетно-журнальних статей ми розуміємо здатність студентів орієнтуватися в корпусі англomовної газетно-журнальної статті, розпізнавати, адекватно розуміти та критично інтерпретувати соціокультурну інформацію, яку вона містить. Визначаючи структуру цієї компетенції, ми враховуємо характер об'єктів засвоєння при її формуванні, а саме: композиційну структуру англomовного публіцистичного тексту та соціокультурну інформацію (лінгвістичну та екстралінгвістичну), яку він містить на поверхневому та глибинному смислових рівнях. Тому структура СКК складається з двох аспектів: структурно-орієнтовного та країнознавчого. Зміст цих аспектів складають відповідні знання, навички та вміння, що виступають метою в процесі формування СКК при навчанні читання англomовних газетно-журнальних статей. Так, до структурно-орієнтовного аспекту вказаної компетенції входять структурно-функціональні знання,

структурно-орієнтовні навички та вміння. Країнознавчий аспект СКК містить лінгвістичні та екстралінгвістичні знання, лінгвокраїнознавчі навички та країнознавчі вміння пізнавального й інтерпретаційного характеру. Відібрані автентичні англомовні тексти мають забезпечити формування цих знань, навичок і вмінь, а відтак вони повинні мати певну соціокультурну цінність.

Навчання читання, у процесі якого відбувається формування у майбутніх учителів СКК, ми розглядаємо як навчання мовленнєвої діяльності та як пізнавальний процес (Фоломкина 1987:33-37). У зв'язку з цим особливу увагу необхідно звернути на зміст навчального матеріалу. Тому відібрані для формування СКК англомовні публіцистичні тексти повинні бути інформативними для студентів-читачів, формувати у них ставлення до читання як способу отримання інформації.

Керуючись вимогами Програми (2001) щодо рівня сформованості у студентів рецептивних навичок і вмінь читання, ми не виділяємо окремо мовні критерії відбору автентичних газетно-журнальних статей. Програмою передбачається, що студенти ВНЗ III року навчання засвоїли всі основні граматичні явища та оволоділи достатнім лексичним мінімумом. Отже, вони здатні читати й розуміти автентичні англомовні газетно-журнальні статті. Виходячи з цього положення, вимоги до мовного аспекту газетно-журнальних статей обмежені тим, що їх лексико-граматичний матеріал є типовим для публіцистичного стилю. Враховуючи вимоги Програми щодо змісту тематичних блоків соціокультурного характеру, ми вважаємо за доцільне виділити тематичний критерій.

Під умовами організації навчального процесу ми розуміємо аудиторні та позааудиторні практичні заняття з формування СКК при навчанні читання англомовних публіцистичних текстів. Врахування аудиторної організації навчального процесу зумовлює виділення кількісного критерію – обсягу англомовної газетно-журнальної статті.

Таким чином, нами були сформульовані такі методичні критерії відбору автентичних англомовних публіцистичних текстів – навчального матеріалу для формування СКК:

I. Якісні критерії / критерії змісту:

- 1) тематичність;
- 2) соціокультурна цінність;
- 3) інформативність.

II. Кількісний критерій:

- 1) обсяг газетно-журнальної статті.

Розглянемо, як відбувався відбір автентичних англомовних публіцистичних текстів за визначеними нами критеріями.

Провідними критеріями при відборі англомовних публіцистичних текстів є критерії змісту. Оскільки читання як вид мовленнєвої діяльності спрямоване на вилучення змісту тексту, текст має сприйматися як носій змістової, а не лінгвістичної інформації. Відповідно до критерію *тематичність* передбачається обмеження відбору газетно-журнальних статей рамками певних тем соціокультурного характеру, визначених Програмою [2001] для III курсу. Так, зміст англомовних газетно-журнальних статей має відображати такі тематичні блоки соціокультурної спрямованості: “Життя людини”, “Гуманітарні проблеми”, “Англомовний світ та Україна”, “Професійні проблеми” (Програма ... 2001:2). У рамках цих тематичних блоків виділяються відповідні теми та підтеми. Соціокультурна тема відображає типові явища, процеси або події життя народу, мова якого вивчається. В її інформативному змісті виділяються підтеми, що розкривають суттєві аспекти того чи іншого явища, процесу або події. Отже, відповідно до Програми, на III році навчання передбачається робота над такими темами та підтемами (Програма ... 2001:85–86):

- Кіно (Історія кіно. Телебачення та кіно, їх вплив на глядачів);
- Мистецтво (Напрями в мистецтві. Англійська школа живопису. Музеї);
- Англомовні народи (Англіїці, американці та українці: превалюючі стереотипи. Національні та сімейні свята);

- Світ навколо нас (Промисловість та сільське господарство. Проблеми навколишнього середовища та їх вирішення. Захист навколишнього середовища);

- Освіта у Великобританії (Система середньої освіти у Великобританії та Уельсі. Типи шкіл. Середня освіта в Україні. Проблеми виховання дітей. Дисципліна в школі);

- Роль англійської мови в світі (Англіїці в світі. Мовні права. Майбутнє англійської мови).

Формування у майбутніх учителів СКК на матеріалі англійськомовних публіцистичних статей, у змісті яких відображені вказані теми, буде ефективним, якщо ці теми є особистісно значущими для студентів, входять у сферу їхніх читацьких інтересів. Для виявлення читацьких інтересів студентів – майбутніх учителів англійської мови III року навчання – нами було проведено анкетування, в якому взяли участь 208 респондентів Вінницького, Ніжинського та Чернігівського державних педагогічних університетів. Для підготовки матеріалів анкети та при проведенні анкетування ми керувалися основними рекомендаціями педагогів, психологів та соціологів (Н.П.Волкова, В.І.Загвязинський і Р.Атаханов, Н.В.Паніна). Студентам було запропоновано визначити своє ставлення до окреслених Програмою тем соціокультурного характеру як позитивне (підзаголовок “з інтересом”), нейтральне (підзаголовок “якщо необхідно”) та негативне (підзаголовок “тільки у виключному випадку”). За результатами анкетування студенти цікавляться темами “Кіно” (Історія кіно – 50,5 %; Телебачення та кіно, їх вплив на глядачів – 66,3 %), “Англійськомовні народи” (Англіїці, американці та українці: превалюючі стереотипи – 75 %; Національні та сімейні свята – 65,9 %) та “Роль англійської мови в світі” (Англіїці в світі – 64,4 %; Мовні права – 54,3 %; Майбутнє англійської мови – 63,5 %). В цілому позитивне ставлення спостерігається і до теми “Мистецтво” (Напрями в мистецтві – 38,9 %; Англійська школа живопису – 36,5 %; Музеї – 65,9 %). Нейтральне ставлення виявлено до тем “Освіта у Великобританії” (Система середньої освіти у Великобританії та Уельсі – 47,6 %; Типи шкіл – 46,1 %; Дисципліна в школі – 41,9 %) і “Світ навколо нас” (Проблеми навколишнього середовища та їх вирішення – 39,9 %; Захист навколишнього середовища – 37 %). Серед запропонованих підтем соціокультурного характеру негативне ставлення з боку студентів було виявлене до підтеми “Промисловість та сільське господарство у Великобританії” (52,9 %).

Отже, при формуванні СКК у процесі навчання читання англійськомовних публіцистичних текстів слід враховувати ставлення студентів-читачів до їх тематики. Так, при роботі над темами, до яких студенти виявляють нейтральне ставлення, необхідно змінити їхнє ставлення на позитивне, оскільки позитивне ставлення студентів-читачів до соціокультурного змісту газетно-журнальних статей створює підґрунтя для їхньої психологічної готовності до формування СКК при читанні цих матеріалів. З метою формування позитивного ставлення до певних соціокультурних тем, запропонованих Програмою, ми вважаємо за потрібне розширити їх зміст за рахунок додаткових підтем. Вивчення читацьких інтересів майбутніх учителів дало змогу виявити такі нові підтеми. Так, при вивченні теми “Світ навколо нас” доцільно запропонувати студентам статті про стан флори та фауни, зникаючі види тварин і рослин, загадки природи, майбутнє нашої планети, сучасні проекти оздоровлення навколишнього середовища; при вивченні теми “Освіта у Великобританії” – про середню освіту в Шотландії та Північній Ірландії, новітні підходи до навчання в школах, про життя школярів, програми обміну між навчальними закладами, про ВНЗ, світ професій та працевлаштування.

Організація відібраних англійськомовних газетно-журнальних статей у межах кожного соціокультурного блоку передбачає поступове нарощування соціокультурної інформації навколо ключової теми: наступний текст містить відомостей порівняно більше з попереднім і розкриває нові аспекти теми, що вивчається. Така організація навчального матеріалу сприятиме формуванню певної сфери фонових знань шляхом створення внутрішньосистемних асоціацій на основі накопичення та співвіднесення локальних асоціативних рядів.

Таким чином, врахування критерію “тематичність” при відборі англомовних публіцистичних текстів для формування СКК у процесі читання передбачає відбір текстів за соціокультурними темами та підтемами, визначеними Програмою та виявленими шляхом вивчення читацьких інтересів студентів, а також концентричну організацію відбраного навчального матеріалу в межах теми.

Соціокультурна цінність англомовного публіцистичного тексту як навчального матеріалу в межах нашого дослідження визначається його соціокультурним потенціалом. При виявленні соціокультурного потенціалу певної англомовної газетно-журнальної статті ми користуємося методикою визначення соціокультурного потенціалу художніх творів, розробленою Л.П.Смеляковою (Смелякова 1992:42-48), оскільки для публіцистичного стилю характерне використання прийомів та засобів художнього стилю. Отже, визначаючи соціокультурну цінність навчального матеріалу, ми беремо до уваги такі чотири показники:

- 1) представленість соціокультурної інформації в тексті англомовної газетно-журнальної статті;
- 2) характер презентації соціокультурної інформації в тексті англомовної газетно-журнальної статті з точки зору її сприйняття студентом-читачем;
- 3) спосіб презентації соціокультурної інформації в тексті англомовної газетно-журнальної статті;
- 4) смислове навантаження соціокультурної інформації в тексті англомовної газетно-журнальної статті.

Представленість соціокультурної інформації в тексті англомовної газетно-журнальної статті визначається на основі її кількісного та якісного аналізу. Об’єктом кількісного аналізу виступає соціокультурна інформація, представлена експліцитно. Ця інформація може бути виражена вербально за допомогою лексичних одиниць (ЛО) з національно-культурним компонентом семантики (слів-реалій, фонові та конотативної лексики), фразеологізмів і мовних афоризмів та графічно чи схематично у вигляді малюнків, карикатур, фотографій, схем, таблиць тощо. Якісному аналізу підлягає імпліцитна соціокультурна інформація, яка виступає у формі образів та уявлень під час сприймання англомовного публіцистичного тексту та є результатом суб’єктивного враження вдумливого читача.

Характер презентації соціокультурної інформації в тексті англомовної газетно-журнальної статті визначається з точки зору її сприйняття студентом-читачем. Тому ми беремо до уваги характер розподілу наявної соціокультурної інформації та спосіб її презентації. При відборі навчального матеріалу ми віддаємо перевагу англомовним публіцистичним текстам з рівномірним розподілом соціокультурної інформації, оскільки саме такий характер її розподілу, на думку Л.П.Смелякової, створює сприятливі умови для розпізнавання та засвоєння цієї інформації студентами у процесі читання.

Визначаючи спосіб презентації соціокультурної інформації, слід брати до уваги представленість в англомовних газетно-журнальних статтях текстових та затекстових пресупозицій, з перевагою останніх. Отже, для автентичних англомовних текстів газетно-журнальних статей характерним є внутрішній спосіб презентації соціокультурної інформації, який забезпечує її адекватне розуміння студентами-читачами. Але, зважаючи на наявність значної кількості затекстових пресупозицій, доцільним є використання зовнішніх коментарів соціокультурної інформації, складених викладачем або самими студентами під його керівництвом.

Зі збільшенням смислового навантаження соціокультурної інформації зростає соціокультурна цінність англомовних публіцистичних текстів. Тому, відбираючи навчальний матеріал, ми враховували представленість експліцитної та імпліцитної соціокультурної інформації в “сильних позиціях” газетно-журнальної статті – її заголовку, вступній та заключній частинах, а також в її змісті. Соціокультурний потенціал тексту проявляється на всіх рівнях його змісту: в тематиці, проблематиці та авторській оцінці дійсності, що відображається (Кулибина 1987:54). На рівні тематики англомовної газетно-журнальної

статті цінним у країнознавчому плані є відтворення автором сучасних актуальних фактів, подій та явищ, що відображають особливості життя англомовного суспільства. На рівні проблематики та авторської оцінки предмета/предметів тематики відображаються типові риси суспільної свідомості англомовної нації на сучасному етапі, що обумовлено соціальним характером масової комунікації.

Результатом аналізу навчального матеріалу з точки зору наведених вище параметрів є ранжування текстів за соціокультурним потенціалом: тексти з відносно великим, середнім та незначним соціокультурним потенціалом (Смелякова 1992:47). Формування СКК у межах нашого дослідження відбувається в процесі навчання читання автентичних англомовних газетно-журнальних статей з відносно великим та середнім соціокультурним потенціалом. Тексти з відносно великим соціокультурним потенціалом відповідають усім чотирьом показникам: представленість експліцитної соціокультурної інформації, наявність випадків її текстового коментування, її відносно рівномірний розподіл у тексті та її значне смислове навантаження. Для текстів із середнім соціокультурним потенціалом характерні наявність експліцитної соціокультурної інформації та представленість мінімум одного з трьох останніх показників.

Крім того, соціокультурна інформація, яка визначає соціокультурну цінність англомовних публіцистичних текстів як навчального матеріалу, має відповідати певним вимогам, сформульованим Є.М.Верещагіним та В.Г.Костомаровим (Верещагін, Костомаров 1983:143-145):

- 1) сучасність / актуальність повідомлень соціокультурного плану;
- 2) актуальний історизм, тобто відомості історико-культурного характеру, що містять в собі тексти газетно-журнальних статей, мають бути загальновідомими серед носіїв мови, а також допомагати краще зрозуміти та засвоїти риси їх сучасного способу життя;
- 3) типовість та достовірність фактів культури, відображених у текстах.

Вимоги до соціокультурної інформації реалізуються шляхом відбору текстів публіцистичного стилю із сучасних авторитетних англомовних газет й журналів.

Отже, соціокультурна цінність англомовного публіцистичного тексту визначається представленістю в ньому експліцитно та імпліцитно вираженої соціокультурної інформації, характером і способом її презентації та смисловим навантаженням, яке несе ця інформація.

При розгляді такого критерію відбору англомовних публіцистичних текстів, як *інформативність*, ми спираємося на характеристику інформативності як відносної ознаки тексту. Інформативність тексту визначається не загальною кількістю інформації, що міститься у ньому, а лише тією її кількістю, яка стала здобутком читача при відповідних внутрішніх установках, а також при наявності інших позатекстових параметрів, що входять в поняття "комунікативна ситуація" (Дридзе 1984:255). Дослідивши психологічні проблеми масових інформаційних процесів, Ю.О.Шерковін виділяє якості інформації, що мають першочергове значення для ефективності масової комунікації, а саме: новизну та практичну корисність (Шерковін 1973:35, 39). Спираючись на ці положення, ми розглядаємо інформативність англомовного публіцистичного тексту з точки зору новизни та актуальності (практичної корисності) інформації, що міститься в ньому, для групи конкретних читачів. Отже, інформативність автентичного англомовного публіцистичного тексту визначається новизною та практичною корисністю соціокультурної інформації, що міститься в ньому, для студентів – майбутніх учителів іноземної мови III року навчання. Результати проведеного нами анкетування підтверджують доцільність саме такого визначення сутності критерію "інформативність". Так, 63,9 % респондентів читають англомовні газетно-журнальні статті з метою забезпечення потреби в новій інформації. Інформація, яку можна використати у своїй діяльності, є особистісно значущою для 80,3 % опитаних студентів (використання у майбутній професійній діяльності – 54,8 %; використання у навчальній діяльності – 25,5 %). Забезпечення студентів-читачів інформативними англомовними газетно-журнальними статтями створює умови для перетворення їх з потенційних споживачів повідомлення на реальних.

Під новою соціокультурною інформацією ми розуміємо ту інформацію, яка, по-перше, не відображена в навчальних текстах базового підручника з практики англійської мови для III курсу (Практический курс английского языка. 3 курс: Учеб. для педвузов по спец. "Иностр.яз" / Под ред. В.Д.Аракина) і, по-друге, не вивчається в рамках тематичних блоків, визначених у Програмі для I–II курсів ВНЗ (Програма ... 2001:55-56, 71). Новизна інформації забезпечує умови, за яких читання функціонує як пізнавальна діяльність, виступає як засіб отримання нових знань (мовних та екстралінгвістичних). Отримуючи нову соціокультурну інформацію при читанні англомовних газетно-журнальних статей, студент-читач вирішує певні комунікативні завдання пізнавального характеру. Новизна отриманої читачами соціокультурної інформації забезпечується відбором газетно-журнальних статей з останніх номерів періодичних видань, для яких є характерним оперативне й різнобічне висвітлення життя англомовних країн.

Інформація стає цінною лише тоді, якщо вона об'єктивно сприяє досягненню цілей діяльності, що здійснюється людиною (Шерковин 1973:39). Тому актуальність отриманої соціокультурної інформації ми розглядаємо як реальну можливість її використання студентами у різних сферах їхньої діяльності. Відбираючи публіцистичні тексти для формування СКК, ми враховували можливість використання студентами соціокультурної інформації, отриманої у процесі читання. За результатами анкетування студенти – майбутні вчителі можуть використати цю інформацію в таких випадках: під час спілкування з носіями мови (для досягнення взаєморозуміння) – 59,6 %; під час читання англомовних періодичних видань, художньої літератури тощо – для глибшого розуміння змісту – 49,5 %; під час педагогічної практики в школі (у класній та позакласній роботі) – 31,1 %; під час підготовки до семінарських занять з інших предметів – 30,8 %; для розширення кругозору – 2,4 %; у повсякденному спілкуванні з родичами, друзями тощо – 1,9 %.

Таким чином, критерій інформативності публіцистичних текстів в рамках даного дослідження визначається новизною та актуальністю соціокультурної інформації, яка в них міститься. Врахування цього критерію при відборі газетно-журнальних статей забезпечує особистісну значущість отриманої інформації для студентів-читачів, а відтак стимулює їхній пізнавальний інтерес.

За умови організації аудиторного читання з метою формування СКК відбір англомовних публіцистичних текстів за якісними критеріями необхідно доповнити кількісною характеристикою, а саме *обсягом текстів газетно-журнальних статей*. При визначенні оптимального обсягу текстів для аудиторного читання студентами III року навчання доцільно встановити їх мінімальний та граничний обсяги. Мінімальний обсяг тексту статті встановлюється на конкретному текстовому матеріалі за нижнім показником вибірки. Граничний обсяг текстів газетно-журнальних статей визначається з урахуванням часу та швидкості читання. Швидкість для різних видів читання (переглядового, ознайомлювального та вивчального) визначена С.К.Фоломкіною (Фоломкина 1987:32).

Таким чином, раціональний відбір автентичних англомовних газетно-журнальних статей як навчального матеріалу для формування СКК у процесі навчання читання здійснюється на основі врахування якісних та кількісних критеріїв. Так, відповідно до тематичного критерію відбір англомовних публіцистичних текстів обмежений рамками соціокультурних тем і підтем, визначених Програмою та виявлених шляхом вивчення читацьких інтересів студентів. Крім того, врахування цього критерію передбачає концентричну організацію відбраного навчального матеріалу в межах кожної теми. Згідно з критерієм "соціокультурна цінність" перевага віддається текстам з високим та середнім соціокультурним потенціалом, які містять сучасну, загальновідому та типову інформацію про країни, мова яких вивчається. Врахування критерію "інформативність" передбачає відбір текстового матеріалу, який містить актуальну та нову для студентів-читачів соціокультурну інформацію. Необхідність доповнення визначених критеріїв змісту кількісним критерієм – обсягом текстів англомовних публіцистичних статей – обумовлена умовами організації навчального процесу.

Ми вважаємо, що у контексті проблеми відбору навчального матеріалу для формування у майбутніх учителів СКК необхідно також розробити мовні критерії відбору автентичних англомовних газетно-журнальних статей для I-II років навчання у ВНЗ. Крім того, доцільно визначити критерії раціонального відбору англомовних прагматичних текстів, використання яких передбачається Програмою для формування вказаної компетенції.

ЛІТЕРАТУРА

Богомолов А.Н. К вопросу о создании модели обучения пониманию текстов массовой коммуникации (на материале учебника русского языка для иностранцев "Взаимопонимание") // Вестник МГУ. Серия 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2000. – №2. – С. 17–26.

Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Рус. яз., 1983. – 269 с.

Дридзе Т.М. Текстовая деятельность в структуре социальной коммуникации. Проблемы семиосоциопсихологии. – М.: Наука, 1984. – 268 с.

Жирнова Л.Н. Лингвострановедческий подход при работе над текстом художественного произведения в языковом вузе (на материале французского языка): Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – М., 1980. – 168 с.

Коломінова О.О. Методика формування соціокультурної компетенції учнів молодшого шкільного віку в процесі навчання усного англомовного спілкування: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – К., 1998. – 181 с.

Кулибина Н.В. Методика лингвострановедческой работы над художественным текстом. – М.: Рус. язык, 1987. – 143 с.

Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання): Проект / С.Ю.Ніколаєва, М.І.Соловей та ін. – Вінниця: Вид-во "Нова Книга", 2001. – 247 с.

Смеякова Л.П. Художественный текст в обучении иностранным языкам в языковом вузе. (Теория и практика отбора): Монография. – СПб.: Образование, 1992. – 142 с.

Фоломкина С.К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе: Учеб.-метод. пособие для вузов. – М.: Высш. школа, 1987. – 207 с.

Шерковин Ю.А. Психологические проблемы массовых информационных процессов. – М.: Мысль, 1973. – 215 с.

Damen L. Cultural Learning: The Fifth Dimension in the Language Classroom. – Addison: Westley Publishing Company, 1987. – 406 p.

Nuttall Ch. Teaching Reading Skills in a Foreign Language. – Oxford: Oxford Univ. Press, 1996 – 282 p.